

21. andragoški kolokvij in sklepni dogodek projekta EPUO

Neformalno izobraževanje odraslih kot strategija odzivanja na spremembe

3. in 4. oktober 2017

Stavba Vertikala (Pipistrel Vertical Solutions), Vipavska cesta 2, Ajdovščina

Ekološka in etična zavest skozi literaturo

dr. Tanja Badalič
Ljudska univerza Ajdovščina

Sofinancerji:

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA DELO, DRUŽINO,
SOCIALNE ZADEVE IN ENAKE MOŽNOSTI

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA IZOBRAŽEVANJE,
ZNANOST IN ŠPORT

S podpora
programa Erasmus+
Evropske unije

Leto
izobraževanja odraslih v Evropi
2017
Moč in radost učenja

- Ste se kdaj vprašali, kaj gre po glavi psu, ki teče v točno določeno smer, ali pa polžu, ki grizlja jurčka? Kaj pa doživlja ta isti jurček?

- Antropocentrizem: človek je center, je merilo, s katerim sodi vse ostalo glede na lastne izkušnje, misli, doživetja, čute ...

- žival/narava kot prva metafora ali motiv upodobitve v umetnosti

- primeri v literaturi: volk iz Rdeče kapice, rdeča vrtnica ...
- literarne interpretacije so največkrat antropocentrične

Ekokritika

- preučuje odnos med književnostjo in fizičnim okoljem:

Kaj je narava in kako je predstavljena v literaturi? Kakšen je človekov odnos do narave?

- okolju pripisuje osrednje mesto
- poudarja sožitje vseh živih bitij in njihovo intrinzično (notranjo) vrednost
- sledi ekološkemu načelu, da je med seboj vse povezano, kar pomeni, da ima tudi literatura svojo vlogo v kompleksnem globalnem sistemu

- večina ekokritiških del si deli skupno zavest, da smo dosegli dobo okoljskih skrajnosti, kar neizbežno vodi v globalno katastrofo
- ekološki vidik v literaturi omogoča biocentričen pogled na svet
 - > biocentrizem se v nasprotju z antropocentrizmom zavzema za dobro celotne biosfere in priznava intrinzično vrednost vsega naravnega življenja

Kaj je ekološka in etična funkcija literature?

- avtorji v svoja dela vključujejo ekološka in etična stališča
- literatura lahko pomaga ponovno vzpostaviti našo zvezo z zemljo
- v literaturi so najizrazitejše predstavljeni konceptualni okvirji (kar mislimo in kar vemo o svetu)
- literatura generira znanje
- jezik že v osnovi antropocentričen, vendar je lahko književnost »obenem tudi medij za razkrivanje različnih stopenj antropocentrizma in drugih vrednostnih pogledov, kot so ekocentrizem, biocentrizem, veganstvo idr.« (J. Čeh Steger)

- književnost ne more pojasnjevati vzrokov ekološke krize, lahko pa je kritična do človekovih negativnih posegov v okolje
- znanje in védenje sta bistvena dejavnika, ki omogočata premik od antropocentrizma k bolj celostnemu ekološkemu pristopu
- za dosego tega premika moramo spremeniti bistvo svojega védenja in ponovno strukturirati svoje (antropocentrične) diskurze
- literatura, ki vključuje etične in ekološke zamisli, lahko pripomore k oblikovanju nove zavesti, ki bo vodila v rešitev ekološke krize

Ekokritika v izobraževanju odraslih

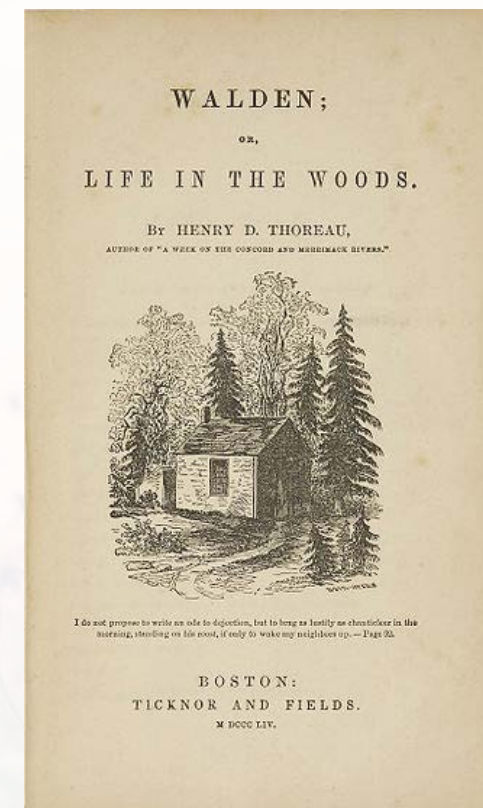
- bralni študijski krožki

Walden: življenje v gozdu (1854)

Thoreau, Henry David (1817-1862)

- osebna izpoved, socialni eksperiment
- 2 leti bivanja v gozdu (1845–1847)
- vračanje k naravi in sožitje

„V gozd sem odšel, ker sem hotel živeti premišljeno, se soočiti le z bistvenimi življenjskimi dejstvi, in hotel sem ugotoviti, ali se ne bi mogel naučiti tistega, o čemer me življenje mora poučiti, ne pa da bi, ko bi se bližala smrt, odkril, da nisem živel.“

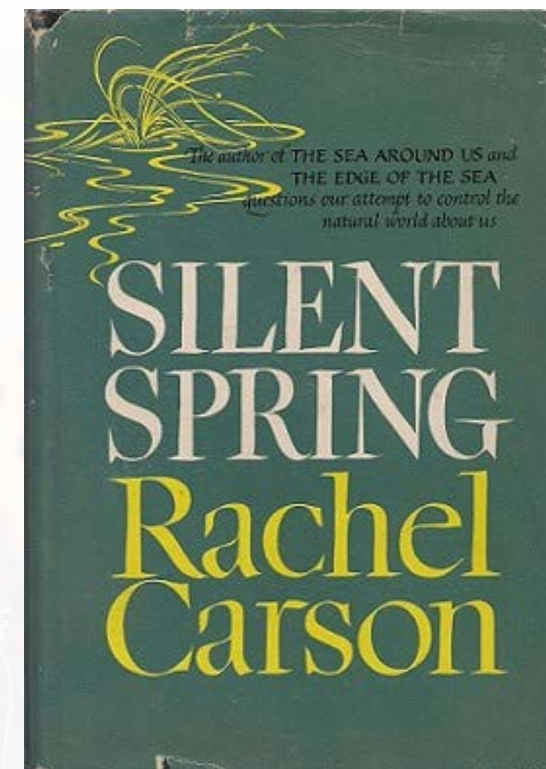

Tiha pomlad (1962)

Rachel Carson (1907–1964)

- hibrid med znanstvenim diskurzom in poetičnim pisanjem
- škodljive posledice pesticidov (kemikalij) za okolje
- naravovarstveno gibanje v ZDA in svetu
- *A fable for tomorrow:*

„There was a strange stillness. The birds, for example where had they gone? Many people spoke of them, puzzled and disturbed. The feeding stations in the backyards were deserted. The few birds seen anywhere were moribund; they trembled violently and could not fly. It was a spring without voices. On the mornings that had once throbbed with the dawn chorus of robins, catbirds, doves, jays, wrens, and scores of other bird voices there was now no sound; only silence lay over the fields and woods and marsh.“

Pes z Atlantide (1993)

Mate Dolenc (1945)

- „Lastniku se je zdelo, da na otoku ne bo dolgo živel, umrl bo od žeje in lakote. Čez nekaj časa ga ne bo več. Ko naslednjič pridem (...), ga ne bom več ugledal, si je mislil mož. Ta mož ni prav dosti mislil. Ne o naravi psa ne o naravi večnosti.“
- „Čisto črn (ugor) je vijugal po dnu v neko natančno smer, kot da točno ve, kam plava. Kot včasih vidiš psa na cesti, ki jo nekam briše, in se vprašaš, kam vendar, tako odločno in brez zadržka? In seveda veš, da pes ve.“
- „Dno je dobro videl šele, ko se je potopil proti njemu in se mu približal, ko pa ga je gledal z vrha, se je zibalo in se mu spodmikalo. In bilo je prazno; še majhnih rib, črnikov in menul, ki jih je bilo ponavadi v oblakih, je bilo malo, samo neštevilčne skupinice, ki so hitro bežale. Spustil se je na rob, kjer se dno prevesi v globino, da bi videl zobatce ali gofe, ki imajo pod njim promendo, pa ni videl ničesar, razen nadležnih belih pik.“

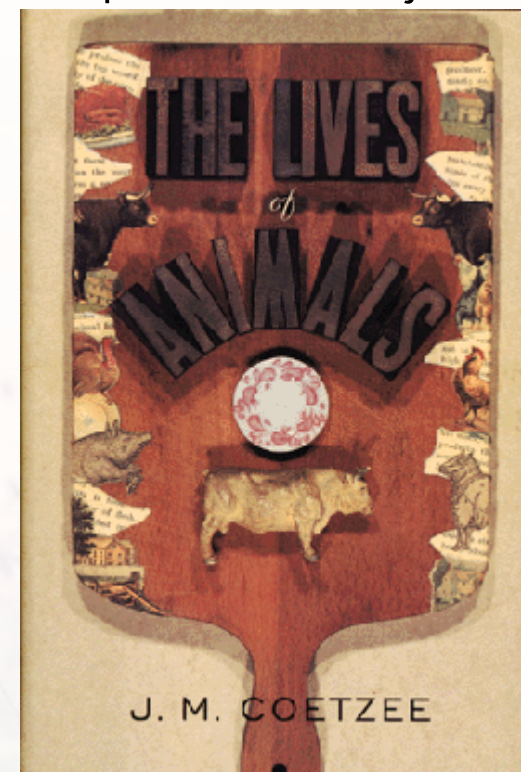
Življenja živali (1999)

John Maxwell Coetzee (1940)

Fikcija, ki uokvirja poskus dialoga med nasprotujočimi stališči – vegetarijanstvo/veganstvo vs. mesojedstvo – oz. konflikt med prvim in zanj apatičnim svetom.

„Naj povem naravnost: obkroženi smo s podvigi degradacije, krutosti, in ubijanja, ki se lahko merijo s tistim, česar je bil sposoben Tretji rajh, in ga celo prekašajo, saj to početje nima konca, samo od sebe se obnavlja in na svet nenehno spravlja zajce, podgane, perutnino in živino z enim samim namenom – da jih pobije.“

„Dajem vtis, da se z lahkoto gibljem med ljudmi, da imam z njimi popolnoma normalne odnose. Toda sprašujem se, ali je res mogoče, da so prav vsi udeleženi v zločinu nepojmljivih razsežnosti? Ali pa se mi tako samo zazdeva? Najbrž se mi je zmešalo! Pa vendar vsak dan vidim nove dokaze. Ljudje, ki jih sumim, mi kar sami kažejo dokaze, mi jih razkazujejo in ponujajo. Trupla. Kose trupel, ki so si jih kupili za denar.“

Pravljice

- Svetlana Makarovič: **Svetlanine pravljice** (2008)
 - > sobivanje med ljudmi in živalmi, prijaznost do vseh vrst
 - > pravljice namenjene tako otrokom kot odraslim
- Munro Leaf(1905-1976): **Bikec Ferdinand** (1936)
 - > pacifizem, bikoborbe

[Ferdinand \(2017\)](#)

Viri in literatura

- Cheryll GLOTFELTY in Harold FROMM (ur.), 1996: *The Ecocriticism Reader: Landmarks in Literary Ecology*. Athens: University of Georgia P.
- Timothy CLARK, 2014: *The Cambridge Introduction to Literature and the Environment*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Jožica ČEH STEGER, 2012: Ekologizacija literarne vede in ekokritika. *Slavistična revija* 60/2. 199–212.
- Serpil OPPERMANN, 2011: Ecocentric Postmodern Theory: Interrelations between Ecological, Quantum, and Postmodern Theories. *Ecocritical theory: new European approaches*. Ur. Axel Goodbody in Kate Rigby. Charlottesville; London: University of Virginia press. 230–242.